

LV

LV

LV



EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 24.7.2009
COM(2009) 400 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Ilgspējīgas attīstības integrēšana ES politikas jomās –
Eiropas Savienības ilgtspējīgas attīstības stratēģijas pārskatīšana 2009. gadā**

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Ilgospējīgas attīstības integrēšana ES politikas jomās – Eiropas Savienības ilgtspējīgas attīstības stratēģijas pārskatīšana 2009. gadā

1. IEVADS

Ilgospējīga attīstība saskaņā ar Līgumu par Eiropas Savienību ir ES visaptverošais ilgtermiņa mērķis. 2006. gadā pārskatītā Eiropas Savienības ilgtspējīgas attīstības stratēģija (ES IAS) ir ilgtermiņa redzējuma pamats ilgtspējīgai, kurā ekonomikas izaugsme, sociālā kohēzija un vides aizsardzība iet roku rokā un savstarpēji atbalsta viena otru.

Eiropas Savienība pēdējos gados ir integrējusi ilgtspējīgas attīstības (IA) mērķi daudzos politikas virzienos. ES jo īpaši ir starptautiskā līmenī uzņēmusies vadību cīņā pret klimata pārmaiņām un apņēmusies veicināt ekonomiku, kas rada zemu oglekļa emisijas līmeni, balstās uz zināšanām un kurā efektīvi izmanto resursus. Tomēr, neraugoties uz daudzveidīgo pozitīvo politikas attīstību, vienlaikus vairākās jomās joprojām saglabājas ilgtspējīgai attīstībai kaitējošas tendences. Pieprasījums pēc dabas resursiem ir strauji pieaudzis un pārsniedz to ilgtspējīgo resursu daudzumu, ko Zeme var sniegt ilgtermiņā. Bioloģiskā daudzveidība samazinās visā pasaulē, un nozīmīgas ekosistēmas ir pakļautas arvien lielākam apdraudējumam. Enerģijas patēriņš transporta jomā turpina palielināties. Pasaulē joprojām pastāv nabadzība; lai patiešām sasniegtu Tūkstošgades attīstības mērķus, būtu jāpieliek ievērojamas pūles.

Pašreizējā ekonomikas un finanšu krīze ir apliecinājusi, ka ilgtspēja ir ļoti svarīga arī mūsu finanšu sistēmām un ekonomikai kopumā. Krīze skar visas ekonomikas nozares, mājsaimniecības, uzņēmumus un nodarbinātību. Jaunākie dati liecina, ka ekonomikas krīzes dēļ situācija ES darba tirgos turpina pasliktināties. Bezdarba līmenis paaugstinās, darba piedāvājumu skaits joprojām samazinās, un uzņēmumi turpina paziņot par darbavieta skaita samazināšanu ievērojamā apmērā dažādās nozarēs. Visvairāk no tā cieš visneaizsargātākie darba ņēmēji.

Reaģējot uz ekonomikas un finanšu krīzi, ES un tās dalībvalstis ir īstenojušas pasākumus, lai reformētu finanšu sistēmu, atbalstītu reālo ekonomiku, veicinātu nodarbinātību un sekmētu atveseļošanu pasaulē. Komisija 2008. gada novembrī iesniedza vērienīgu atveseļošanas plānu izaugsmei un nodarbinātībai¹. Atveseļošanas plānā iekļauti pasākumi, kuru mērķis ir veicināt pieprasījumu, palīdzēt atjaunot uzticību un sekmēt nodarbinātību un sociālo integrāciju. Tajā arī iekļauti priekšlikumi par stratēģiskiem ieguldījumiem rītdienas prasmēs un tehnoloģijās, lai tādējādi palīdzētu panākt straujāku izaugsmi un ilgtspējīgu labklājību ilgākā laikposmā.

Ļoti svarīgi ir, lai reālās ekonomikas atbalsta un pašreizējās krīzes sociālās ietekmes mazināšanas pasākumi būtu ilgtermiņā savienojami ar ilgtspējas mērķiem. Eiropas Savienībai

¹ Ekonomikas atveseļošanas plāns COM(2008) 800, 26.11.2008., un COM(2009) 114, 4.3.2009., paziņojums par nodarbinātību COM(2009) 257, 3.6.2009., kā arī paziņojums „Kohēzijas politika: ieguldījums reālajā ekonomikā”, COM(2008) 876, 16.12.2008.

ir jāpārvērš krīze par iespēju, lai veicinātu finanšu un ekoloģisko ilgtspēju un izveidotu sociāli integrējošu sabiedrību, kas rada zemu oglekļa emisijas līmeni, efektīvi izmanto resursus un balstās uz zināšanām, kā arī lai veicinātu šo pieeju visā pasaulē. Atveseļošanas plānā un atbilstošajos valstu plānos jau iekļautas vairākas iniciatīvas šā mērķa atbalstam. Norisinās darbs krīzes pārvarēšanai, jo īpaši Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģijas kontekstā, pievēršot galveno uzmanību videi nekaitīgai izaugsmei. Videi labvēlīgi pasākumi palīdz īstermiņā atdzīvināt ekonomiku un radīt darbavietas. Vidēja termiņa un ilgtermiņa laikposmā tie arī sekmē jaunas tehnoloģijas un samazina mūsu ietekmi uz klimata pārmaiņām, dabas resursu izsmelšanu un ekosistēmu degradēšanos.

Eiropadome 2007. gada decembrī aicināja Komisiju līdz 2009. gada jūnijam izstrādāt otro progresu ziņojumu² par ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju. Ar šo pārskatu tiek izpildīts Eiropadomes lūgums.

Kā papildinājumu šim pārskatam Eiropas Kopienų Statistikas birojs (*Eurostat*) 2009. gada gaitā publicēs uzraudzības ziņojumu par ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, kurā līdz šim gūtie panākumi tiks mērīti, izmantojot kvantitatīvus rādītājus.

2. PIEAUGOŠĀ ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS NOZĪME ES POLITIKAS VEIDOŠANĀ

Eiropas Savienība pēdējos gados ir apliecinājusi savu viennozīmīgo apņemšanos ceļā uz ilgtspējīgu attīstību un veiksmīgi integrējusi šo ilgtspējas dimensiju daudzās politikas jomās. ES politika klimata pārmaiņu un enerģētikas jomā ir apliecinājums tai ietekmei, kāda ilgtspējīgas attīstības stratēģijai ir bijusi uz politisko programmu. Eiropas Savienība ir sākusi integrēt ilgtspējas dimensiju arī daudzās citās politikas jomās.

ES labāka regulējuma programma ir palīdzējusi integrēt politiskos mērķus un uzlabot politisko lēmumu efektivitāti attiecībā uz izmaksām. Tas panākts, pateicoties ES tiesību aktu vienkāršošanai un administratīvā sloga samazināšanai. Īpaši jāuzsver arī ietekmes novērtējuma nozīme. Komisijas ietekmes novērtējuma sistēma veicina ilgtspējīgu attīstību, ar integrētas pieejas palīdzību novērtējot jauno tiesību aktu vai politikas priekšlikumu iespējamo ietekmi ekonomikas, sociālajā un vides jomā.

Ar Komisijas atjaunināto Sociālo programmu izstrādāja integrētu un vienotu pieeju un vairākas politikas iniciatīvas, kas aptver dažādas politikas jomas³. Atjauninātajā Sociālajā programmā tika uzsvērtā nozīme, kādu Komisija piešķir mūsu sabiedrību ilgtspējīgai attīstībai, un paziņots par tādu labklājības mērķu izstrādi, kas aptver ne tikai IKP pieaugumu.

Nodarbinātības pamatnostādnes ir Eiropas nodarbinātības stratēģijas daļa un nodrošina pamatu tādu pasākumu izstrādei un īstenošanai, kas atbilst ilgtspējīgas stratēģijas mērķiem. Tā, piemēram, ES ar struktūrfondi atbalsta dalībvalstu centienus veicināt ekonomiku, kas rada zemu oglekļa emisijas līmeni un efektīvi izmanto resursus. Ekonomikas, kas rada zemu oglekļa emisijas līmeni, turpmāka attīstīšana būs arī pamats tam, lai ES atgrieztos uz izaugsmes ceļu.

Uzņēmumu sociālā atbildība sniedz uzņēmumiem iespēju savienot saimnieciskos, sociālos un vides mērķus. Lielāka Eiropas uzņēmumu gatavība uzņemties sociālo atbildību pastiprinās

² Pirmo progresu ziņojumu pieņēma 2007. gada oktobrī. COM(2007) 642 un SEC(2007) 1416.

³ COM(2008) 412, 2.7.2008.

Eiropas spējas īstenot ilgtspējīgu attīstību. Komisija un daudzas ES dalībvalstis ir pastiprinājušas centienus veicināt to, ka uzņēmumi uzņemas lielāku sociālo atbildību, pievēršot galveno uzmanību ieinteresēto personu dialogam.

Eiropas Savienība arī guvusi panākumus, integrējot IAS programmu savā ārējā politikā, piemēram, izmantojot ilgtspējas ietekmes novērtējumus, ko veic saistībā ar gatavošanos brīvās tirdzniecības līgumu izstrādei un darbu klimata pārmaiņu jomā.

Dalībvalstis arī izstrādā inovatīvus risinājumus, kam ir būtiska nozīme ilgtspējīgas attīstības programmā. Arvien biežāk tiek izmantotas „ēnu” oglekļa cenas, lai publiskās politikas iespējamo risinājumu novērtējumā atspoguļotu sociālās izmaksas, ko rada siltumnīcefekta gāzu emisijas. Francija ir apņēmusies 2007.–2013. gadā veikt oglekļa emisijas neradošus ieguldījumus, izmantojot finansējumu kohēzijas politikas ietvaros. Cits piemērs ir oglekļa „budžetu” piešķiršana ministrijām Apvienotajā Karalistē. Panākumi gūti arī oglekļa uzskaitē uzņēmumos. Turklāt vairākās dalībvalstīs veikto testu rezultāti liecina, ka, izmantojot „viedos” mēraparātus, enerģijas patēriņu var samazināt līdz pat 10 %. Dažas dalībvalstis ir izstrādājušas – daļēji izmantojot finanšu atbalstu – jaunas energoaudita sistēmas, kas palīdzējušas ievērojami samazināt enerģijas patēriņu būvniecības nozarē. Turklāt Francijā notikušais forums *Grenelle de l'Environnement* sapulcināja valdības, uzņēmējdarbības un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus augsta līmeņa diskusijā par jauniem pasākumiem ilgtspējīgas attīstības jomā.

3. POLITISKAIS PROGRESS SAISTĪBĀ AR ES ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJU

Šajā iedaļā sniegts pārskats par panākumiem, kas gūti ES līmenī kopš pēdējā ziņojuma 2007. gada oktobrī attiecībā uz septiņiem galvenajiem uzdevumiem un starpnozaru tēmām. Iedaļas nolūks nav sniegt īstenoto pasākumu pilnīgu sarakstu, bet gan uzsvērt svarīgākās iniciatīvas katrā jomā. Sīkāka informācija par atsevišķiem panākumiem būs iekļauta Eiropas Kopienų Statistikas biroja (*Eurostat*) atskaites ziņojumā, kas balstīsies uz ES ilgtspējīgas attīstības rādītāju kopumu un kuru publicēs 2009. gada rudenī. Daži sākotnējie šā ziņojuma⁴ rezultāti ir jau iekļauti šajā pārskatā.

Klimata pārmaiņas un tīra enerģija

Lai gan siltumnīcefekta gāzu emisijas Eiropas Savienībā 2000.–2004. gadā palielinājās, pēdējo trīs gadu tendence ir bijusi labvēlīga, un ES ir uz pareizā ceļa, lai sasniegtu savus Kioto protokolā noteiktos mērķus. Tomēr, ja politika globālo klimata pārmaiņu jomā netiks ātri īstenota, siltumnīcefekta gāzu emisiju līmenis pasaulē 2020. gadā būs vismaz par 60 % augstāks nekā 1990. gadā⁵. Kaut arī atjaunojamo enerģijas avotu īpatsvars bruto iekšzemes enerģijas patēriņā kopš 2002. gada ir palielinājies straujāk, tas joprojām ir tālu no 2010. gada mērķa, proti, 12 %.

ES pēdējos gados ir ieņēmusi vadošo lomu cīņā pret klimata pārmaiņām. ES likumdevējs 2008. gada decembrī pieņēma klimata un enerģētikas tiesību aktu kopumu⁶, kurā Eiropas Savienībai ir noteikti vērienīgi mērķi. ES vienpusēji apņēmas līdz 2020. gadam samazināt

⁴ *Eurostat* dati par ilgtspējīgas attīstības rādītājiem galvenokārt aptver 2000.–2007. gadu.

⁵ Komisijas dienestu darba dokuments, kas pievienots paziņojumam „Kopenhāģenas sarunu mērķis – visaptverošs nolīgums par klimata pārmaiņām”, SEC(2009) 101.

⁶ http://ec.europa.eu/environment/climat/climate_action.htm

savas emisijas par 20 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni un palielināt šīs saistības, samazinot emisijas par 30 %, tad, ja Kopenhāgenā 2009. gada decembrī tiks noslēgta visaptveroša starptautiska vienošanās klimata jomā. ES arī izvirzīja sev mērķi līdz 2020. gadam par 20 % palielināt atjaunojamo enerģijas avotu īpatsvaru enerģijas izmantošanā. Kā daļa no minētā tiesību aktu kopuma tika grozīta direktīva par ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu (*ETS*)⁷ un pieņemtas direktīvas par oglekļa dioksīda uztveršanu un ģeoloģisko uzglabāšanu (*CCS*)⁸ un par atjaunojamiem energoresursiem⁹. Ar tiesību aktu kopumu par energoefektivitāti pastiprināja svarīgākos tiesību aktus par ēku energoefektivitāti¹⁰ un ražojumiem, kas saistīti ar energopatēriņu¹¹. Papildu enerģijas ietaupījumi tiks panākti, iekļaujot Ekodizaina direktīvas¹² darbības jomā ar energopatēriņu saistītus ražojumus atbilstīgi ilgtspējīga patēriņa un ražošanas/ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plānam¹³. Ir grozīti¹⁴ noteikumi par Eiropas Reģionālās attīstības fondu (ERAF) ar mērķi atbalstīt ilgtspējīgas enerģijas izmantošanu mājokļu nozarē, tādējādi vēl vairāk veicinot ieguldījumus šajā nozarē. Ar Eiropas energotehnoloģiju stratēģisko plānu (ETS plāns)¹⁵ tiek paātrināta zemas oglekļa emisijas tehnoloģiju izstrāde un ieviešana. 2009. gadā pieņēma arī paziņojumu par informācijas un sakaru tehnoloģiju intensīvāku izmantošanu, lai uzlabotu energoefektivitāti¹⁶.

Vienošanās par tiesību aktu kopumu klimata un enerģētikas jomā bija nozīmīgs sasniegums ekonomikas krīzes kontekstā un ir ievērojams ES ieguldījums centienos, kuru mērķis ir panākt Kopenhāgenā visaptverošu nolīgumu par klimata pārmaiņām. Tomēr ES siltumnīcefekta gāzu emisijas veido tikai nelielu daļu no emisijām pasaulē. Kaut arī ES ir uz pareizā ceļa, lai sasniegtu savus siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas mērķus, kas noteikti Kioto protokolā, tomēr CO₂ emisiju līmenis pasaulē šobrīd ir apmēram par 40 % augstāks nekā 1990. gadā – Kioto bāzes gadā¹⁷. Tiek lēsts, ka, lai ierobežotu planētas vidējās temperatūras pieaugumu zem 2°C salīdzinājumā ar līmeni pirms industrializācijas, siltumnīcefekta gāzu emisijas pasaulē līdz 2050. gadam jāsamazina līdz līmenim, kas nepārsniedz 50 % no 1990. gada līmeņa¹⁸. Kopenhāgenā paredzēto starptautisko sarunu par klimata pārmaiņām sekmīgs noslēgums būs izšķirošs nosacījums, lai ilgtermiņā panāktu noturīgu nākotni mūsu planētai.

Baltajā grāmatā par adaptāciju klimata pārmaiņām¹⁹ ir izklāstīti pamatprincipi, lai samazinātu ES ievainojamību klimata pārmaiņu izraisītās ietekmes rezultātā, pievēršot galveno uzmanību

⁷ Direktīva 2009/29/EK (OV L 140, 5.6.2009., 63. lpp.).

⁸ Direktīva 2009/31/EK (OV L 140, 5.6.2009., 114. lpp.).

⁹ Direktīva 2009/28/EK (OV L 140, 5.6.2009., 16. lpp.).

¹⁰ COM(2008) 780, 13.11.2008.

¹¹ COM(2008) 778, 13.11.2008.

¹² COM(2008) 399, 16.7.2008.

¹³ COM(2008) 397, 16.7.2008.

¹⁴ Regula (EK) Nr. 397/2009 (OV L 126, 21.5.2009., 3. lpp.).

¹⁵ COM(2007) 723, 22.11.2007.

¹⁶ COM(2009) 111, 12.3.2009.

¹⁷ „Labklājība bez izaugsmes? Pāreja uz ilgtspējīgu ekonomiku” (*Prosperity without Growth? The transition to a sustainable economy*), Apvienotās Karalistes Ilgtspējas komisija [*UK Sustainable Commission*], 2009. gads.

¹⁸ Kopenhāgenas sarunu mērķis – visaptverošs nolīgums par klimata pārmaiņām, COM(2009) 39, 28.1.2009.

¹⁹ Baltā grāmata – Adaptācija klimata pārmaiņām – iedibinot Eiropas rīcības pamatprincipus, COM(2009) 147, 1.4.2009.

adaptācijas aspekta integrācijai svarīgākajās ES politikas jomās un atbilstošajos politikas pasākumos, zināšanu bāzes izveidei un starptautiskās sadarbības pastiprināšanai.

Ilgspējīgs transports

Kaut arī IKP pieaugums ir pārsniedzis enerģijas patēriņa palielinājumu transporta nozarē, enerģijas patēriņš un siltumnīcefekta gāzu emisijas, ko rada transports, turpina pieaugt. Lai gan pazīmes liecina, ka pasažieru pārvadājumu jomā transporta apjoms attīstās neatkarīgi no ekonomikas izaugsmes, kravu pārvadājumi ir palielinājušies straujāk nekā IKP. Visā Eiropas Savienībā ievērojama problēma joprojām ir transporta radītais troksnis un gaisa piesārņojums, kas nopietni ietekmē veselību.

Klimata un enerģētikas tiesību aktu kopuma²⁰ ietvaros ES ir apņēmusies panākt, lai līdz 2020. gadam 10 % no ES transporta degvielas patēriņa būtu no atjaunojamiem enerģijas avotiem (tostarp biodegvielas, atjaunojamās elektrības un ūdeņraža). Šis mērķis iet roku rokā ar saistošiem ilgspējas kritērijiem degvielai, kuri iekļauti direktīvās par atjaunojamiem energoresursiem²¹ un degvielas kvalitāti²².

Svarīgākās ES politikas iniciatīvas cita starpā ir tiesību aktu kopums par videi nekaitīgu transportu, kurā uzmanība ir pievērsta videi draudzīgāka transporta radīšanai²³, ārējo izmaksu internalizācijai²⁴ un trokšņa novēršanai dzelzceļa jomā²⁵. Šajā tiesību aktu kopumā iekļauts arī priekšlikums par internalizācijas maksām smagajiem kravas transportlīdzekļiem²⁶. 2009. gada aprīlī pieņēma regulu, ar ko nosaka saistošus CO₂ emisiju mērķus jauniem vieglajiem automobiļiem²⁷.

Kā turpmākie sasniegumi ir jāmin tas, ka tika pieņemta direktīva par tīro un energoefektīvo autotransporta līdzekļu izmantošanas veicināšanu²⁸ un rīcības plāns inteligēnto transporta sistēmu ieviešanai²⁹, kā arī uzsāktas jaunas darbības, lai īstenotu Zaļo grāmatu par mobilitāti pilsētās. Turklāt ir panākta vienošanās par aviācijas iekļaušanu ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēmā no 2012. gada. Saistībā ar darbībām jūras transporta jomā ir minams, ka tika pieņemts tiesību aktu kopums par kuģošanas drošību un jūras transporta stratēģiju līdz 2018. gadam³⁰.

Ir pieņemti arī priekšlikumi direktīvai par riepu marķēšanu³¹ un regulai par riepu rites trokšņa robežvērtībām, rites pretestības standartiem un riepu spiediena brīdinājuma sistēmu izmantošanu³².

Attīstot ES politiku transporta jomā, jāņem vērā visi ilgspējas aspekti (piemēram, emisijas, troksnis, zemes izmantojums un bioloģiskā daudzveidība) un visas darbības jābalsta uz

²⁰ http://ec.europa.eu/environment/climat/climate_action.htm

²¹ Direktīva 2009/28/EK (OV L 140, 5.6.2009., 16. lpp.).

²² Direktīva 2009/30/EK (OV L 140, 5.6.2009., 88. lpp.).

²³ COM(2008) 433, 8.7.2008.

²⁴ COM(2008) 435, 8.7.2008.

²⁵ COM(2008) 432, 8.7.2008.

²⁶ COM(2008) 436, 8.7.2008.

²⁷ Regula (EK) Nr. 443/2009 (OV L 140, 5.6.2009., 1. lpp.).

²⁸ Direktīva 2009/33/EK (OV L 120, 15.5.2009., 5. lpp.).

²⁹ COM(2008) 886, 16.12.2008.

³⁰ COM(2009) 8, 21.1.2009.

³¹ COM(2008) 779, 13.11.2008.

³² COM(2008) 316, 23.5.2008.

ilgtermiņa redzējumu, kas attiecas uz cilvēku un preču ilgtspējīgu mobilitāti un aptver visu transporta sistēmu³³, kā arī uz papildu centieniem ES, valstu un reģionālā līmenī.

Ilgtspējīgs patēriņš un ražošana

Attiecībā uz pārmaiņām ilgtspējīga patēriņa un ražošanas jomā situācija ir neviennozīmīga, savukārt zināmi panākumi ir gūti attiecībā uz vides degradācijas atdalīšanu un dabas resursu izmantošanu ekonomikas izaugsmes rezultātā. Tomēr patēriņa modeļi (galvenokārt enerģijas patēriņa jomā) viennozīmīgi liecina par nelabvēlīgu attīstību, savukārt ražošanas modeļu jomā ir vērojamas pozitīvas iezīmes.

Ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plāns³⁴ palīdzēs uzlabot ražojumu ekoloģiskos raksturlielumus, veicināt pieprasījumu pēc ilgtspējīgākām precēm un ražošanas tehnoloģijām un sekmēt inovāciju. Rīcības plānam bija pievienoti priekšlikumi par Ekodizaina direktīvas un Enerģijas marķējuma direktīvas pārstrādāšanu un Ekomarķējuma regulas un EMAS regulas pārskatīšanu³⁵. Mazumtirdzniecības uzņēmumiem ir būtiska nozīme patērētāju izvēles ietekmēšanā, un, lai samazinātu mazumtirdzniecības nozares ietekmi uz vidi un labāk informētu patērētājus, ir izveidots atbilstošs forums.

Videi nekaitīga publiskā iepirkuma (GPP) jomā svarīgas politikas iniciatīvas cita starpā ir *Energy Star* regula³⁶ un paziņojums „Publiskais iepirkums, ņemot vērā vides uzlabošanas aspektus”³⁷, kurā dalībvalstīm tiek ierosināts brīvprātīgs GPP mērķis 50 % apmērā, kas jāsasniedz no 2010. gada. Komisijas dienesti ir izstrādājuši GPP kritērijus desmit prioritārajām ražojumu un pakalpojumu grupām (piemēram, transports, pārtika, būvniecība un biroja iekārtas); dalībvalstis ir aicinātas tos piemērot.

Panākumi ir gūti Vides tehnoloģiju rīcības plāna (ETAP) īstenošanā, tas pats attiecas uz darbu ekoinovācijas mērīšanas jomā. Grozītajās pamatnostādņēs par valsts atbalstu vides jomā ir paredzēts palielināt maksimālo atbalsta intensitāti par 10 %, ja tiek veikti ar ekoinovāciju saistīti ieguldījumi³⁸. Direktīva par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli³⁹ ir ļoti svarīgs instruments ceļā uz ilgtspējīgu ražošanu un ekoinovāciju, un šo instrumentu vēl vairāk pastiprinās ar priekšlikumu direktīvai par rūpnieciskajām emisijām⁴⁰.

2008. gadā stājās spēkā svarīgākie ES tiesību akti ķīmisko vielu jomā (REACH), un darbu uzsāka jaunā Eiropas Ķīmisko vielu aģentūra (ECHA). Stājās spēkā arī jauni noteikumi par ķīmisko vielu klasificēšanu, marķēšanu un iepakojšanu.

Dabas resursu saglabāšana un apsaimniekošana

Kaut arī ir bijušas pozitīvas tendences saistībā ar ūdens un gaisa statusu un izmantošanu, tomēr cilvēka darbība joprojām apdraud bioloģisko daudzveidību un dabīgās augsnes teritorijas.

³³ Paziņojums „Ilgtspējīga nākotne transportam: ceļā uz integrētu, uz tehnoloģijām balstītu un ērti izmantojamu sistēmu”, COM(2009) 279, 17.6.2009.

³⁴ COM(2008) 397, 16.7.2008.

³⁵ Eiropas Parlaments un Padome ir jau vienojušies par Ekodizaina direktīvu un Ekomarķējuma un EMAS regulām.

³⁶ Regula (EK) Nr. 106/2008 (OV L 39, 13.2.2008., 1. lpp.).

³⁷ COM(2008) 400, 16.7.2008.

³⁸ OV C 82, 1.4.2008., 1. lpp.

³⁹ http://ec.europa.eu/environment/air/pollutants/stationary/ippc/key_impl.htm

⁴⁰ COM(2007) 844, 21.12.2007.

Pasaulē strauji pieaug pieprasījums pēc dabas resursiem, un tas turpinās palielināties iedzīvotāju skaita pieauguma dēļ – saskaņā ar aplēsēm iedzīvotāju skaits līdz 2050. gadam sasniegs 9 miljardus. Saistībā ar ietekmi uz vidi tiek lēsts, ka šāds pieaugums par 30 % pārsniegtu planētas ilgtermiņa kapacitāti⁴¹.

Visā pasaulē samazinās bioloģiskā daudzveidība, un nav pazīmju, ka šo tendenci varētu apturēt vai palēnināt. Maz ticams, ka ES sasniegs savu mērķi līdz 2010. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos⁴². Eiropas zivju krājumi tiek pārzvejoti jau gadu desmitiem⁴³. Saskaņā ar aplēsēm ekosistēmu pakalpojumu samazināšanās apmērs ir 50 miljardi euro gadā, savukārt labklājība līdz 2050. gadam varētu kopsummā samazināties par 7 % no IKP⁴⁴.

Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem meža ekosistēmas Eiropas Savienībā ir stabilas, tomēr tās arvien biežāk saskaras ar tādām problēmām kā, piemēram, vētras, ugunsgrēki, kaitēkļi un cita veida kaitīga ietekme, kas saistīta ar klimata pārmaiņām. Klimata pārmaiņu rezultātā augsnes kvalitāte turpina pasliktināties. Šajā saistībā kopumā svarīgi ir ekosistēmu pakalpojumi, jo tie palīdz mazināt ekstremālu laika apstākļu un to ietekmes sekas un saglabāt bioloģisko daudzveidību.

Pie ES iniciatīvām cita starpā ir minama ES Izejvielu iniciatīva⁴⁵, kurā ierosināta integrēta stratēģija ar mērķi risināt dažādas problēmas, kas saistītas ar piekļuvi izejvielām, tostarp otrreizējām izejvielām, kuras Eiropas Savienībā var iegūt, veicinot un uzlabojot otrreizējo pārstrādi. Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides programma (*UNEP*) un Komisija 2007. gada novembrī izveidoja starptautisko ekspertu grupu resursu ilgtspējīgas pārvaldības jomā⁴⁶. Lai palīdzētu apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanās procesu, ir izstrādāti jauni tiesību akti par sēklu un pavairošanas materiālu tirdzniecību⁴⁷.

Pārskatītā Pamatdirektīva par atkritumiem⁴⁸ ir svarīga, lai palīdzētu Eiropas Savienībai panākt materiālo resursu labāku apsaimniekošanu un resursu izmantošanas lielāku efektivitāti. Tajā precizēti tādi pamatjēdzieni kā, piemēram, atkritumu hierarhija, atkritumu rašanās novēršana un aprites cikla skatījuma iekļaušana. Direktīvā ir noteikti svarīgi mērķi atkritumu otrreizējai izmantošanai 2020. gadā, proti, sadzīves atkritumu otrreizējai izmantošanai jāsasniedz 50 % līmenis, bet būvgružu un ēku nojaukšanas atkritumu gadījumā – 70 %.

Dalībvalstis ir veikušas īpašus pasākumus, lai aizsargātu bioloģisko daudzveidību, īstenojot Putnu un Biotopu direktīvas. Tomēr *Natura 2000* tīkla izveide vēl nav pabeigta, tas pats attiecas uz sugu un biotopu pienācīgu pārvaldību.

⁴¹ Pasaules Dabas fonds, *Living Planet Report*, 2008. gads.

⁴² EK bioloģiskās daudzveidības rīcības plāna īstenošanas vidusposma novērtējums, COM(2008) 864, 16.12.2008.

⁴³ Zaļā Grāmata – Kopējās zivsaimniecības politikas reforma, COM(2009) 163, 22.4.2009.

⁴⁴ *TEEB*, 2008. gads, „Ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības ekonomika” – Starpposma ziņojums Konvencijas par bioloģisko daudzveidību (*CBD*) Pušu devītajai konferencei (*COP9*) un EK bioloģiskās daudzveidības rīcības plāna īstenošanas vidusposma novērtējums (COM(2008) 864), un vides politikas pārskata grupa (*EPRG*) (turpinājums 2009. gadā).

⁴⁵ COM(2008) 699, 4.11.2008.

⁴⁶ www.unep.fr/scp/rpanel/.

⁴⁷ http://ec.europa.eu/food/plant/propagation/conservation_varieties/index_en.htm

⁴⁸ Direktīva 2008/98/EK (OV L 312, 22.11.2008., 3. lpp.).

Saistībā ar ūdens resursu apsaimniekošanu svarīgākie pasākumi cita starpā ir Ūdens pamatdirektīvas un Kopienas politikas ūdens trūkuma un sausuma jomā⁴⁹ turpmāka īstenošana. Direktīvas mērķis, proti, līdz 2015. gadam panākt visu ūdeņu labu vides stāvokli, ir svarīgs uzdevums, jo ir konstatēts, ka pastāv risks, ka lielākā daļa ūdeņu Eiropas Savienībā neatbilstīs direktīvas mērķiem, ja netiks veikti atbilstoši pasākumi. Ūdens pamatdirektīvu papildināja ar direktīvu, ar ko nosaka vides kvalitātes standartus vairākām prioritārām ķīmiskām vielām⁵⁰.

Ar 2007. gada oktobrī uzsāktu integrēto jūrniecības politiku izveidoja kopīgu pamatu visiem ES jūrniecības politikas jautājumiem un ieviesa starpnozaru instrumentus, lai nodrošinātu patiesi ilgtspējīgu jūras vides (okeāni, jūras un piekrastes) izmantošanu. Saistībā ar nozaru politikas iniciatīvām jūrniecības jomā ir gūti ievērojami panākumi⁵¹. Ziemeļu Ledus okeānam, Baltijas jūrai un Vidusjūrai paredzētajās jūras baseina stratēģijās tiks risinātas šo ūdenstilpņu konkrētās problēmas.

Zaļajā grāmatā par kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) reformu⁵² aprakstīts stāvoklis Eiropas zivsaimniecībā un novērtēta pašreizējā KZP. Ar šo Zaļo grāmatu uzsāk un rosina sabiedrisku apspriešanu par to, kā ilgtermiņā nodrošināt zivsaimniecības ilgtspēju un dzīvotspēju.

Sabiedrības veselība

Vispārējā attīstība veselības jomā Eiropas Savienībā ir neviendabīga. Lēnām, bet pastāvīgi palielinās paredzamais gadu skaits, ko eiropieši nodzīvos labā veselības stāvoklī. Ar veselību saistīti uzlabojumi izpaužas zemākā mirstības līmenī hronisku slimību un pašnāvību dēļ. Samazinājies ir arī nopietnu nelaimes gadījumu skaits darba vietās. Tomēr ir palielinājies apdraudējums gaisa piesārņojuma rezultātā, pieaudzis toksisku ķīmisko vielu ražošanas apjoms un parādījušās jaunas problēmas.

Pieņemot ES veselības stratēģiju⁵³ 2007. gada oktobrī, tika ieviesta vienota pieeja, lai gūtu panākumus un sasniegtu ilgtspēju saistībā ar ES pilsoņu dzīvi.

Pasākumi, kuru mērķis ir veicināt labu veselību, samazināt nevienlīdzību veselības aprūpē un uzlabot aizsardzību pret veselības apdraudējumiem, ietvēra arī darbu smagu un hronisku slimību (piemēram, vēzis un reti sastopamas slimības) jomā. Vairākas politikas iniciatīvas pievērsās jautājumiem par garīgo veselību, alkoholu, aptaukošanos un smēķēšanu, kā arī cīņai pret HIV/AIDS. Eiropas Kopienas veselības rādītāji (*ECHI*)⁵⁴ sniedz informāciju par veselības stāvokli, tostarp „veselīgas dzīves gadu” (*HLY*) rādītāju, kā arī par veselību un vides piesārņojumu noteicošajiem faktoriem, kas saistīti ar dzīvesveidu.

⁴⁹ COM(2007) 414, 18.7.2007., http://ec.europa.eu/environment/water/quantity/scarcity_en.htm.

⁵⁰ Direktīva 2008/105/EK (OV L 384, 24.12.2008., 84. lpp.).

⁵¹ Jūras stratēģijas pamatdirektīva (Direktīva 2008/56/EK, OV L 164, 25.6.2008., 19. lpp.), Eiropas stratēģija jūras zinātniskajai un tehniskajai pētniecībai (COM(2008) 534, 3.9.2008.), Eiropas jūras transporta telpa bez šķēršļiem (COM(2009) 10, 21.1.2009.), paziņojums par jūras vēja enerģiju (COM(2008) 768, 13.11.2008.), Baltā grāmata – Adaptācija klimata pārmaiņām (COM(2009) 147, 1.4.2009.) un stratēģija par kuģu labāku demontāžu (COM(2008) 767, 19.11.2008.).

⁵² COM(2009) 163, 22.4.2009., <http://ec.europa.eu/fisheries/reform/>.

⁵³ COM(2007) 630, 23.10.2007.

⁵⁴ http://ec.europa.eu/health/ph_information/dissemination/echi/echi_en.htm

Eiropas Parlaments un Padome ir vienojušies par jaunu tiesisko pamatu pesticīdu ilgtspējīgas lietošanas jomā⁵⁵. Pateicoties tam, ievērojami uzlabosies vides aizsardzība un drošība. Šobrīd tiek izvērtēts un atjaunināts pašreizējais Kopienas augu veselības režīms (CPHR)⁵⁶.

Jaunais ES režīms par barības piedevu atļaujām⁵⁷ ir viens no virzītājspēkiem, lai sekmētu inovāciju barības nozarē un barības izmantojamības rādītāja uzlabošanu. Rīcības plānā, ar ko īsteno jauno stratēģiju dzīvnieku veselības jomā⁵⁸, ir iekļautas vairākas iniciatīvas ar mērķi ilgtspējīgi nodrošināt augstus dzīvnieku un sabiedrības veselības standartus. Panākumi gūti arī dzīvnieku aizsardzības un labturības jomā.

Komisija veicina arī labāku veselību ar ES finansētas pētniecības un modernu e-veselības aprūpes pakalpojumu palīdzību, sekmējot, piemēram, IKT izmantošanu Eiropas veselības aprūpes sistēmās.

Komisija 2009. gadā uzsāka Jauniešu veselības iniciatīvu, kuras mērķis ir uzlabot jauniešu veselību un labsajūtu. Komisija arī turpināja sadarboties ar Pasaules veselības organizāciju (PVO) tādos jautājumos kā klimata pārmaiņas, gaisa kvalitāte telpās, tabakas izstrādājumu kontrole un traumu profilakse.

Sociālā integrācija, demogrāfija un migrācija

Ir samazinājies gan to mājsaimniecību skaits, kuru locekļi ir bezdarbnieki, gan ienākumu nevienlīdzība un ilgtermiņa bezdarba līmenis, tomēr nabadzīgo darba ņēmēju skaits un vispārējais nabadzības risks nav mainījušies. Paredzams, ka tiks sasniegts mērķis līdz 2010. gadam nodarbināt vismaz pusi no gados vecākiem darba ņēmējiem, tomēr maz ticams, ka tiks sasniegts mērķis līdz 2010. gadam paaugstināt vidējo pensionēšanās vecumu līdz 65 gadiem. Demogrāfiskās attīstības tendences liecina, ka no 2013. gada 27 ES dalībvalstīs sāks samazināties darbspējīgā vecuma iedzīvotāju skaits un līdz 2050. gadam tas samazināsies par apmēram 39 miljoniem (12 %) salīdzinājumā ar 2008. gadu⁵⁹.

Joprojām svarīgs uzdevums ir gūt lielāko labumu no Eiropas demogrāfiskā potenciāla, paaugstinot nodarbinātības līmeni un ražīgumu un veiksmīgi integrējot migrantus. Jāpieliek turpmākas pūles, lai nepieļautu migrantu diskrimināciju.

Komisijas 2008. gada oktobra ieteikums par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus, nozīmē progresu politiskajā ziņā. Izmantojot atvērto koordinācijas metodi, ir veicinātas dalībvalstu reformas sociālās integrācijas un sociālās aizsardzības jomās. Ar ES struktūrfondiem atbalsta dalībvalstu centienus izskaust nabadzību un sociālo atstumtību. Šim nolūkam 2007.–2013. gadā ir paredzēti apmēram 10 miljardi euro.

Kopā ar Eiropas Demogrāfijas forumu 2008. gadā tika publicēts otrais ziņojums par demogrāfisko situāciju⁶⁰. Turklāt tika izveidota Eiropas ģimeņu alianse un jauna, valdību līmenī strādājoša padomdevēju grupa demogrāfiskos jautājumos.

⁵⁵ <http://ec.europa.eu/environment/ppps/home.htm>.

⁵⁶ http://ec.europa.eu/food/plant/strategy/index_en.htm

⁵⁷ http://ec.europa.eu/food/food/animalnutrition/feedadditives/comm_register_feed_additives_1831-03.pdf.

⁵⁸ http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/strategy/actionplan_en.htm.

⁵⁹ Avots: Eurostat.

⁶⁰ SEC(2008) 2911, 21.11.2008.

Komisijas 2009. gada ziņojumā par novecošanu⁶¹ ir sīki apskatīta iedzīvotāju novecošanās ilgtermiņa ietekme uz ekonomiku un budžetu līdz 2060. gadam.

Ir pieņemta pētniecības rīcības programma integrētai automatizētai dzīves videi (AAL)⁶², kas ir rīcības plāna „Pilnvērtīgas vecumdienas informācijas sabiedrībā” daļa. Šai programmai ir piešķirti apmēram 150 miljoni euro.

Migrācijas jomā ES arī īsteno pasākumus, lai uzlabotu migrācijas plūsmu pārvaldību, saskaņotu valstu integrācijas politiku un apkarotu nelegālo migrāciju. Legālās migrācijas politikas plāna īstenošanas gaitā ir iesniegti tiesību aktu priekšlikumi, lai saskaņotu uzņemšanas procedūras, kritērijus un tiesības attiecībā uz konkrētām trešo valstu valstspiederīgo kategorijām⁶³. Ir ieviesta „ES Zilā karte”, ko izsniedz augsti kvalificētiem migrantiem⁶⁴. Cīņa pret nelegālo migrāciju ir pastiprināta, pieņemot „Atgriešanas direktīvu” un direktīvu, ar ko nosaka sankcijas pret darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu valstspiederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi⁶⁵.

Ir izdotas politikiem un praktiķiem paredzētas integrācijas rokasgrāmatas, kā arī izveidota vienota Eiropas tīmekļa vietne par integrācijas jautājumiem⁶⁶ un Eiropas integrācijas forums. Ar Eiropas integrācijas fondu atbalsta dalībvalstu centienus, 2007.–2013. gadā piešķirot 825 miljonus euro.

Ar paziņojumu „Kopēja imigrācijas politika Eiropai”⁶⁷ un Eiropas Imigrācijas un patvēruma pakta⁶⁸ ir likts pamats vienotai pieejai nākotnē. Turklāt Eiropadome ir pieņēmusi lēmumu, sākot ar 2010. gada jūniju, rīkot gadskārtējas debates par imigrācijas un patvēruma politiku.

Nabadzība pasaulē un ilgtspējīgas attīstības problēmas

Eiropas Savienība 2008. gadā pavērsa pretējā virzienā 2007. gadā reģistrēto oficiālās attīstības palīdzības (OAP) samazināšanās tendenci. Tomēr, neraugoties uz šo augšupejošo tendenci, perspektīvas nākamajiem gadiem šķiet diezgan problemātiskas, jo daudzas dalībvalstis joprojām atrodas tālu no saviem 2010. gadam nospraustajiem mērķiem⁶⁹. Vairums citu rādītāju attiecībā uz tirdzniecības globalizāciju, ilgtspējīgas attīstības finansējumu un pasaules resursu apsaimniekošanu liecina par pozitīvām tendencēm.

Lai atrisinātu pasaules mēroga problēmas ilgtspējīgas attīstības jomā, ir obligāti jāiesaista trešo valstu partneri. ES turpina sadarboties ar trešām valstīm un reģioniem gan divpusēji, gan daudzpusēji, piemēram, G8, Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības komisijas (CSD), ANO Vides programmas (UNEP) un citu attiecīgo ANO iestāžu, kā arī ESAO ietvaros. CSD sanāksmes dalībnieki 2009. gada maijā vienojās, ka, lai ilgtermiņā panāktu nodrošinātību ar pārtiku, nākotnes politikai jāņem vērā ar vidi saistīti apsvērumi (piemēram, ūdens patēriņš lauksaimniecībā, mežu izciršana, augsnes degradācija un vajadzība pielāgoties

⁶¹ COM(2009) 180, 29.4.2009.,
http://ec.europa.eu/economy_finance/thematic_articles/article14761_en.htm.

⁶² Lēmums 742/2008/EK (OV L 201, 30.7.2008., 49. lpp.).

⁶³ Direktīva 2009/50/EK (OV L 155, 18.6.2009., 17. lpp.), COM(2007) 638, 23.10.2007.

⁶⁴ Direktīva 2009/50/EK (OV L 155, 18.6.2009., 17. lpp.).

⁶⁵ Direktīva 2009/52/EK (OV L 168, 30.6.2009., 24. lpp.).

⁶⁶ <http://ec.europa.eu/ewsi/en/index.cfm>

⁶⁷ COM(2008) 359, 17.6.2008.

⁶⁸ Padomes dokuments 13440/08; Komisijas paziņojums COM(2009) 266, 10.6.2009.

⁶⁹ COM(2009) 160, 8.4.2009.

klimata pārmaiņām), šajā nolūkā izmantojot zinātniski pamatotas pieejas un vietējo iedzīvotāju zināšanas.

Ir uzsākts augsta līmeņa dialogs par vides jautājumiem ar daudzām valstīm, jo īpaši ar Brazīliju, Ķīnu, Indiju, Krieviju, Meksiku un Dienvidāfriku. Līdzīgs dialogs jau norisinās ar Austrāliju, Kanādu, Japānu un Amerikas Savienotajām Valstīm. Plašākas sadarbības programmas ir izstrādātas ar vairākām valstīm, piemēram, Indiju un Ķīnu. Turklāt ar Karību jūras reģiona valstu forumu, Klusā okeāna salu forumu un Āfrikas Savienību ir panākta vienošanās par kopīgām deklarācijām par klimata pārmaiņām, un ir parakstīta ĀKK un ES kopīgā deklarācija.

Pateicoties dialogam un sadarbībai ar Eiropas kaimiņattiecību politikas partneriem, tiek veicināti ilgtspējīgas attīstības mērķi. Šajā saistībā ir pastiprināta reģionālā sadarbība Savienības Vidusjūrai, Melnās jūras reģiona sinerģijas un Austrumu partnerības ietvaros.

Attīstības sadarbības jomā iniciatīvas ar mērķi veicināt ilgtspējīgas attīstības mērķus cita starpā ir šādas: paziņojums „ES stratēģija katastrofu draudu samazināšanas atbalstam jaunattīstības valstīs”⁷⁰, Eiropas stratēģiskie pamatnorādījumi starptautiskai sadarbībai zinātnes un tehnoloģiju jomā⁷¹, Komisijas dienestu darba dokuments „Uzlabot vides aspektu iekļaušanu attīstības sadarbības politikā”⁷², kā arī nolīgumi meža tiesību aktu ieviešanas, pārvaldības un tirdzniecības (*FLEGT*) iniciatīvas ietvaros, tostarp brīvprātīgais partnerības nolīgums ar Kongo Brazavilu; ar vairākām citām valstīm tiek risinātas atbilstošas sarunas.

Izglītība un apmācība

Cilvēku skaits ar zemu izglītības līmeni ir samazinājies visās vecuma grupās. Tomēr mūžizglītības pasākumos iesaistīto cilvēku skaits pieaug lēnāk nekā paredzēts, un arī to cilvēku skaits, kuri priekšlaicīgi pamet mācības skolā, nesamazinās pietiekami ātri, lai sasniegtu konkrētos mērķus.

Izglītība un apmācība ir izšķirīgs ilgtspējīgas attīstības nosacījums. Lai sekmētu ilgtspējīgu attīstību veicinošu izglītību (*ESD*), Komisija atbalsta dalībvalstu centienus izstrādāt stratēģiskākas pieejas zināšanu un labas prakses apmaiņai. Komisijas veiktajā uzskaitē par inovatīvu praksi dalībvalstīs un EEZ valstīs ir uzsvērts *ESD* svarīgums⁷³.

Komisijas paziņojums „Atjaunināta stratēģiskā sistēma Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā”⁷⁴ kalpos kā vadlīnijas Eiropas līmeņa sadarbībai šajā jomā līdz 2020. gadam. Mūžizglītības programma 2007.–2013. gadam ir svarīgākais instruments, lai attīstītu izglītības un apmācības sistēmu lomu.

Pētniecība un izstrāde

Kā liecina *Eurostat* dati, pētniecībai un izstrādei paredzēto iekšzemes kopējo izdevumu īpatsvars no IKP laikposmā no 2000. gada līdz 2007. gadam samazinājās no 1,85 % līdz 1,83 %. Tādējādi šis rādītājs attālinās no ES 2010. gadam paredzētā mērķa, proti, 3 %.

⁷⁰ COM(2009) 84, 23.2.2009.

⁷¹ COM(2008) 588, 24.9.2008.

⁷² SEC(2009) 555, 21.4.2009.

⁷³ http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/sustdev_en.pdf

⁷⁴ COM(2008) 865, 16.12.2008., apstiprināts ar Eiropadomes secinājumiem 2009. gada 12. maijā.

Viens no Septītās pamatprogrammas pētniecībai un tehnoloģiju attīstībai (FP7) 2007.–2013. gadam galvenajiem mērķiem ir ilgtspējīgas attīstības veicināšana. Apmēram 44 % no visiem kooperatīvai pētniecībai paredzētajiem līdzekļiem 2007. un 2008. gadā tika piešķirti projektiem, kas saistīti ar ilgtspējīgu attīstību. Ar ilgtspēju ir saistītas arī divas FP7 ietvaros ieviestās kopīgās tehnoloģiju iniciatīvas – *Clean Sky* un „Ūdeņradis un kurināmā elementi”. Kopējais ES finansējums sasniedz 1,3 miljardus euro. Turklāt Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānā Komisija ierosināja trīs vērienīgas publiskā un privātā sektora partnerības, kas aptver trīs svarīgas tēmas ilgtspējas jomā: „videi nekaitīgas automašīnas”, „energoefektīvas ēkas” un „nākotnes rūpnīcas”. Komisija cenšas nodrošināt to, lai visā Eiropas Pētniecības telpā ņemtu vērā ilgtspējīgas attīstības mērķus. Turpmākais uzdevums būs attīstīt tālāk pirmos daudzsoļos soļus un pastiprināt pētniecības ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā.

Finansēšana un ekonomikas instrumenti

Kohēzijas politikas jomā ES iegulda līdzekļus pasākumos, kuru mērķis ir ilgtspējīgas attīstības veicināšana, integrējot ar ilgtspējīgu attīstību saistītas iniciatīvas valstu un reģionālās attīstības stratēģijās. Šo politiku turpina 2007.–2013. gada plānošanas periodā, lai atbalstītu svarīgāko problēmu un starpnozaru jautājumu risināšanu. Tā, piemēram, 2007.–2013. gadā 105 miljardi euro (jeb 30 % no kopējiem Kohēzijas politikas fondu piešķiramajiem līdzekļiem 347 miljardu euro apmērā) būs paredzēti videi. Kohēzijas politika veicina arī tādu politikas mehānismu izstrādi kā plānošanas pieeja un vairāku līmeņu pārvaldība, ar kuriem programmas pārvaldības struktūru ietvaros atbalsta ilgtspējīgu attīstību un rosina reģionus īstenot pasākumus ceļā uz ilgtspējīgu attīstību.

ES IAS mērķus un principus ir iespējams vēl vairāk integrēt kohēzijas politikā, lai ar šīs politikas palīdzību risinātu jaunās, ar ilgtspējīgu attīstību saistītās problēmas, ar kurām saskaras Eiropas Savienība (piemēram, demogrāfisko pārmaiņu un klimata pārmaiņu radītās problēmas). Kohēzijas politika var palīdzēt mazināt šo problēmu izraisīto seku ietekmi, jo īpaši atbalstot pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni, kā arī palīdzēt piemēroties šīm sekām.

Komisija savā nozaru politikā ir iekļāvusi jautājumu par videi kaitīgu subsīdiu pakāpenisku atcelšanu, piemēram, zivsaimniecības politikas reformas veidā vai kā daļu no KLP „veselības pārbaudes”.

Komisija ir arī pieņēmusi jaunas pamatnostādnes par valsts atbalstu vides aizsardzībai⁷⁵, ar kurām tiks nodrošināts līdzsvars starp uzdevumu radīt lielāku labumu videi un vienlaikus pēc iespējas samazināt konkurences traucējumus, tādējādi palīdzot dalībvalstīm ieviest pareizos politikas instrumentus un finansēt ekoinovācijas.

Sabiedriskā apspriešana, ko 2007. gadā uzsāka ar Zaļo grāmatu par tirgus instrumentu izmantošanu vides politikā un ar vidi saistītā politikā, liecināja par ievērojamu interesi arī turpmāk izmantot tirgus instrumentus⁷⁶.

⁷⁵ OV C 82, 1.4.2008., 1. lpp.

⁷⁶ SEC (2009) 53, 16.1.2009.,
http://ec.europa.eu/environment/enveco/pdf/analyse_doc.pdf.

4. ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS ĪSTENOŠANA NĀKOTNĒ

Trīs gadus pēc tam, kad tika uzsākta ES IAS īstenošana, ir pienācis laiks apsvērt, kā šo stratēģiju varētu turpināt nākotnē.

ES līmenī ilgtspējīgu attīstību galvenokārt veicina un uzrauga atsevišķu ES politikas virzienu kontekstā, un ES ilgtspējīgas attīstības stratēģija pati par sevi pilda būtisku lomu, lai veicinātu vispārējo ilgtspējīgas attīstības mērķi. ES IAS ir arī sekmējusi ilgtspējīgas attīstības stratēģiju izstrādi valstu un reģionālajā līmenī. Šobrīd gandrīz visas ES dalībvalstis ir ieviesušas valsts ilgtspējīgas attīstības stratēģijas (VIAS), kas atbilst starptautiskajiem ieteikumiem par paraugpraksi⁷⁷. Nesen publicētā pētījumā, kas izstrādāts pēc Reģionu komitejas norādījuma⁷⁸, ir iekļauta sīka šo valsts stratēģiju analīze.

Daudzām ieinteresētām personām ir grūti izprast, kāpēc ES līmenī pastāv vairākas starpnozaru prioritārās stratēģijas, piemēram, Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģija un ES ilgtspējīgas attīstības stratēģija. Citas starpnozaru stratēģijas ir klimata pārmaiņu un enerģētikas tiesību aktu kopums un integrētā jūrniecības politika. Lisabonas stratēģija ir dinamiska stratēģija, kurā ir integrēti ar ilgtspēju saistīti aspekti (klimata pārmaiņas, enerģētika, finansiālā un sociālā ilgtspēja). ES IAS ir ilgtermiņa stratēģija, kas rada labu pamatu, lai vadītu plaša mēroga ilgtermiņa norises un informētu par tām, kā arī veicinātu uz nākotni vērstu apspriešanas procesu par ilgtspējas aspektiem; vienlaikus šajā stratēģijā ir paredzēti īstermiņa politikas pasākumi. Tomēr, ņemot vērā atšķirīgos stratēģiju uzdevumus, šo starpnozaru stratēģiju apvienošana nešķiet lietderīga. Atjaunotajā ES ilgtspējīgas attīstības stratēģijā⁷⁹ norādīts uz IAS un Lisabonas stratēģijas papildinošo būtību. Tomēr, neraugoties uz to, varētu būt nepieciešams sīkāk izskaidrot īpašo lomu, kāda ir ES ilgtspējīgas attīstības stratēģijai salīdzinājumā ar citām ES stratēģijām, un to atbilstoši precizēt.

Šajā saistībā jāapsver turpmāk minētie punkti attiecībā uz stratēģijas uzraudzību.

- (1) Lielāka sinerģija ar Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju, ko pārskatīs 2010. gadā, un citām ES starpnozaru stratēģijām. Iespējama ir arī labāka koordinācija un saikne starp politikas jomām, kuras aptver stratēģijas, un turpmākie pasākumi saistībā ar šīm stratēģijām.
- (2) Stratēģiju varētu vēl vairāk precizēt vai arī likt uzsvāru uz tās visaptverošo būtību un tad izstrādāt vispārējus politikas veidošanas pamatnosacījumus atbilstoši 2006. gadā noteiktajiem galvenajiem principiem.
- (3) Stratēģija varētu atvieglināt apmaiņu ar paraugpraksi, kas saistīta ar inovatīvām pieejām dalībvalstīs.
- (4) Lai nodrošinātu efektīvāku uzraudzību un piemērošanu dalībvalstīs, Lisabonas stratēģijā izmantotos mehānismus varētu arī izmantot, lai

⁷⁷ Saikni starp ES IAS un VIAS nodrošina valsts IAS koordinatori. Eiropas Ilgtspējīgas attīstības tīkls (*ESDN*) atvieglo paraugprakses un pieredzes apmaiņu ar dalībvalstīm. Informācija par VIAS ir atrodama *ESDN* tīmekļa vietnē <http://www.sd-network.eu/?k=country%20profiles>.

⁷⁸ Reģionālo un vietējo iestāžu ieguldījums ilgtspējīgas attīstības stratēģijās, Reģionu komiteja, 2009. gads (autors: *RIMAS*).

⁷⁹ Eiropas Savienības Padomes dokuments Nr. 19117/06, 9.6.2006.

uzraudzītu ES IAS īstenošanu. Šie instrumenti cita starpā varētu būt šādi: kopīgi apzināti mērķi, mērinstrumenti (rādītāji un vadlīnijas), salīdzinošā novērtēšana (dalībvalstu veikuma salīdzinājums) un sacensība paraugprakses kopēšanai un uzlabošanai. Varētu noteikt abu stratēģiju atbalsta pasākumus ar redzamiem pozitīviem rezultātiem attiecībā uz izaugsmi, nodarbinātību un vidi. Galvenā tēma varētu būt ekoinovācijas, resursu efektivitātes un videi nekaitīgas izaugsmes integrācija.

- (5) IAS uzraudzības pamatā ir ilgtspējīgas attīstības rādītāji, kurus koordinē Eiropas Kopienų Statistikas birojs. Šie rādītāji ir visaptveroši uzraudzības instrumenti, lai gan vēl ir jāizstrādā daži citi svarīgi rādītāji. Lai efektīvāk papildinātu pašreizējos ilgtspējīgas attīstības rādītājus un svarīgu informāciju par problēmām ilgtspējīgas attīstības jomā, Komisija pēta iespējas izveidot rādītāju (*scoreboard*), kas atspoguļo ceļā uz ilgtspējīgu attīstību gūtos panākumus.
- (6) Ilgtspējīgas attīstības jomā parādās jaunas problēmas, kas šobrīd nav iekļautas ES ilgtspējīgas attīstības stratēģijā vai ir apskatītas tajā tikai virspusēji. Tās cita starpā ir šādas: energoapgādes drošība, piemērošanās klimata pārmaiņām⁸⁰, nodrošinātība ar pārtiku, zemes izmantojums, publisko finanšu ilgtspēja un ilgtspējīgas attīstības ārējā dimensija. Saistībā ar ārējo dimensiju prioritārajām jomām arī turpmāk jābūt klimata pārmaiņām un enerģētikai, kā arī Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanai.

Jo īpaši ar šo stratēģiju varētu pievērst galveno uzmanību ES ilgtermiņa mērķiem būtiskākajās jomās, proti:

- veicināt ātru pāreju uz ekonomiku, kas rada zemu oglekļa emisijas līmeni, kuras pamatā ir enerģiju un resursus taupošas tehnoloģijas un ilgtspējīgs transports un kuru raksturo pāreja uz ilgtspējīgiem patēriņa ieradumiem;
- pastiprināt centienus vides jomā, lai aizsargātu bioloģisko daudzveidību, ūdeni un citus dabas resursus. Pierādījumi liecina, ka bioloģiskās daudzveidības iznīcināšana turpinās satraucošā ātrumā. Ekosistēmu degradēšanās ne tikai samazina mūsu un nākamo paaudžu dzīves kvalitāti, bet arī kavē ilgtspējīgu ekonomikas attīstību ilgtermiņā;
- veicināt sociālo integrāciju. Sabiedrības neaizsargātākā daļa ir visvairāk apdraudēta ekonomikas krīzes rezultātā un varētu visilgāk izjust krīzes sekas, ja netiks īstenoti efektīvi pretpasākumi;
- stiprināt ilgtspējīgas attīstības starptautisko dimensiju un pastiprināt centienus cīņā pret nabadzību pasaulē.

5. SECINĀJUMI

Šajā paziņojumā ir novērtēti ES politikas panākumi jomās, uz kurām attiecas ES ilgtspējīgas attīstības stratēģija, un sniegts ierosinājums pārdomām un diskusijai par ilgtspējīgu attīstību.

⁸⁰ COM(2009) 147, 1.4.2009.

Pārskatā uzsvērts fakts, ka, neraugoties uz ievērojamām pūlēm svarīgākajās ES politikas jomās iekļaut ilgtspējīgas attīstības veicināšanas pasākumus, joprojām pastāv negatīvas tendences saistībā ar ilgtspēju un ka Eiropas Savienībai vēl vairāk jāpastiprina savi centieni. Kā liecina klimata pārmaiņu piemērs, rīkojoties jau agrīnā posmā, ieguvumi būs lielāki, tos varēs gūt ātrāk un tie radīs mazākas izmaksas nekā rīkojoties vēlāk.

Jānorāda, ka Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja gatavo paskaidrojošu atzinumu par ES IAS nākotni; šo atzinumu publicēs 2009. gada rudenī, un tas varētu sniegt papildu ieguldījumu diskusijā.

Šie un citi elementi, kā arī aktīvs ieinteresēto personu ieguldījums sekmēs turpmāku lēmumu par to, vai tiks uzsākta ES IAS visaptveroša pārskatīšana, kā sākotnēji bija paredzēts 2006. gadā. Šāda veida pārskats varētu radīt pamatu turpmākai ES IAS racionalizācijai, skaidrāk definējot stratēģijas lomu ES politikas veidošanas procesā, attiecinot stratēģiju galvenokārt uz jomām, kurās visvairāk ir nepieciešami panākumi, un uzlabojot tās pārvaldību.